

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 31 (1026) 3 жніўня 2011 г.

Да 120-годдзя Максіма Багдановіча

Свята песні і пазі, прысвечанае 120-годдзю Максіма Багдановіча, "Ракуцёўскае лета-2011" адбылося ў фальварку Ракуцёўшчына, што непадалёк ад Краснага і Чысці. У 1911 г. тут улетку жыў Максім Багдановіч.

Свае творы, прысвечаныя класику беларускай літаратуры, чытали Віктар Шніп, Навум Гальпяровіч, іншыя паэты. Гучалі песні ў выкананні ансамбля і асобных салістаў. У свяце браў удзел Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка.

Наши кар.

Па Чачотавых мясцінах

24 ліпеня 2011 го-да баранавіцкія сябры Таварыства беларускай мовы і прадстайнікі творчай інтэлігэнцыі адзначылі 215-я ўгодкі з дня наро-дзінаў пачынальnika беларускай літаратуры, па-эта і аўтара 6 зборнікаў "Вясковых песень" Яна Чачота. Спачатку ўдзель-нікі турыстычнай ван-дроўкі наведалі вёску Новая Мыш (Баранавіцкі раён), дзе ўсталяваны помнік віскому лірні-ку. Менскі прафесар Ле-анард Дараўшэвіч і бард Аляксей Жбанаў не толькі распавялі пра творчасць Чачота, але і правялі інте-лектуальную віктарыну па гісторыі філаматаў і філа-рэтаў. Свае вершы прачыталі баранавіцкія паэты Алеся і Алена Белая. Усклаўшы кве-ткі да помніка і праспіваўшы некалькі чачотаўскіх песен, ўдзельнікі гістарычнай ванд-роўкі накіравалісі ў вёску

Крывошын (Ляхавіцкі раён). Тутака ў фальварку Рэпіхава і прыйслі дзіцячыя гады ма-ленькага Яна, аб чым сведчыць яго балада "Мышанка". Мяс-цовыя грамадскія актыўісты ўсталявалі памятную шыльду ў гонар Яна Чачота ў Рэпіхав-скім парку. Палюбаваўшыся мясцовымі краявідамі, ўдзе-льнікі мерапрыемства аргані-завалі міні-канцэрт па твор-часці Чачота. Барды Аляксей Жбанаў, Зміцер Занеўскі, Цімох Акудовіч праспівалі чачо-таўскія песні "Преч, преч сум, нудоты", "Зноў вярнуць вякі

б нам тыя", "Што старыя за вар'яты" і інш. Арганізаторы і ўдзельнікі падарожжа дамо-віліся ў наступным годзе на-ведаці гістарычныя мясціны, звязаныя з жыццём і дзейнасцю сусветна вядомага навукоўца Ігната Дамейкі, 210-я ўгодкі якога будзе адзначаць грамад-скасць у 2012 годзе.

Віктар Сырыца,
старшыня Баранавіцкай
рады ТБМ.

На здымку: ўдзельнікі вандроўкі ля помніка Яну Чачоту ў Новай Мышы.

ISSN 2073-7033

9 772 073 703 003 >

650 гадоў з дня нараджэння Аляксандра, Вялікага князя Літоўскага і карала Польскага

Аляксандар Ягелон-чык, Вялікі князь Літоўскі з 20 ліпеня 1492, кароль польскі з 12 снежня 1501. Чацвёрты сын Казіміра і Альжбеты, дачкі імператара Альбрэхта II Габсбурга, унук Ягайлы.

Нарадзіўся 5 жніўня 1461, Кракаў. Памёр 19 жніўня 1506, Вільня. Пахаваны ў кас-цёле Святых Станіслава і Ўла-дзіслава, Вільня. Аляксандар — адзіны кароль Польшчы, паха-ваны ў Вільню.

Атрымаў адкутацыю пад кіраўніцтвам гісторыка Яна Длугаша. Бацька вызна-чыў яго як спадчынніка сталь-ца яшчэ ў 1484 годзе. У 1491 годзе прыбыў на сталы побыт у Вільню.

Па смерці Казіміра ў 1492 годзе віленскі сойм абраў Аляксандра вялікім князем, тым часам польскі сойм абраў каралём ягонага старэйшага брата Яна Ольбрахта (1492—1501).

Аляксандар адразу пас-ля абараны выдаў агульназем-скі прывілей 1492 года, якім значна пашырыў права ба-раў. Улада Вялікага князя амбя-жоўвалася на карысць паноў-рады, без згоды якіх ён не меў цяпер прымаць важныя рашэн-ні. Пастановы рады Вялікі князь таксама не меў касаваць.

У Польшчы зацвер-дзіў Радамскую канстытуцыю (1505), якая прызначыла за соймам права выдаваць зако-

ны, тым часам кароль не меў права зачвярджаць іх без згоды сенатараў і дэпутатаў.

У вонкавай палітыцы галоўнымі былі дачыненні з Маскоўскай дзяржавай, якая выказвала прэтэнзіі на ўсходнія тэрыторыі Вялікага Кня-ства Літоўскага...

90 гадоў з дня нараджэння Уладзіміра Урбановіча

УРБАНОВІЧ Уладзі-
мір Аляксандравіч нарадзіў-
ся 2 жніўня 1921 года ў вёсцы
Пудзіна Лідскага павету.

Сам ён з сялянскай ся-

м'і. Вучыўся ў 3-й Белару-
скай народнай сярэдняй школе
города Ліды, затым скончы-
лі Лідскую педагагічную. Пас-
ля працаўнай настаўнікам пачат-
ковых класаў ў Лідскім раёне.

З 1947 года па 1952 год
вучыўся завочна ў Гарадзен-
скім педагогічным інстытуце.
Пасля заканчэння працаўнай
выкладчыкам беларускай мовы і літаратуры.

Быў адным з заснавальнікаў
Валеўскага народнага кра-
знаўчага музея.

У.А. Урбановіч захап-
ляўся мастацкай творчасцю,
таму і выйшлі ў свет яго кнігі
"Па дарагіх мясцінах", 1964 год
і "Шляхамі паэтаў і герояў,"

1970 год. Неаднаразова друка-
ваўся ў часопісах "Народная
асвета", "Полымя", а таксама ў
газетах "Новае жыццё", "На-
стаўніцкая газета" і інш. Уз-
нагароджаны: значок "Выдат-
нік народнай асветы", грамата
Міністэрства адукцыі БССР,
званне "Старэйши настаўнік",
удзельнік ВДНГ.

Памёр 2 лютага 1999
года. Пахаваны ў в. Валеўка.
Занесены ў Кнігу Славы Нава-
градскага раёна (пасмартотна).

ЯНКУ ЗАПРУДНІКУ - 85

ЯНКА ЗАПРУДНІК на-
радзіўся 9 жніўня 1926 у мяст-
цішчку Мір Наваградскага пав-
ету. У 1942-1944 г. вучыўся ў
прагімназіі і гандлёвой школе
у Баранавічах. З лета 1944 г. —
на эміграцыі. Браў удзел у беларускім скаўтскім рухе.

У 1948-1950 г. працаўнай
на шахтах у Вялікай Брытаніі.
Скончыў гістарычны факультэт
Лювэнскага ўніверсітэта (Бель-
гія, 1954), працаўнай рэдактарам
беларускай службы радыё
«Свабода». З 1957 г. у ЗША.
Абараніў у Калумбійскім уні-
версітэце (Нью-Ёрку) доктар-
скую дысертацыю «Палітыч-
ная барацьба за Беларусь у

каралінскай дзяржаве, 1906-1917» (1969). Працаўнай у
нью-Ёркім аддзеле радыё
«Свабода» (1970-1991). Рэда-
гаваў газету «Беларусь». Аўтар
кніг «Belarus: At a Crossroads
in History» («Беларусь на
гістарычных скрыжаваннях») і
«Historical Dictionary of Belarus»
(«Гістарычны слоўнік
Беларусі»).

Янка Запруднік увахо-
дзіць у презідый Рады Бела-
рускай Народнай Рэспублікі,
у склад — Беларуска Амеры-
канскага Задзіночання, Бела-
рускага інстытута навук і мас-
тактва, фонду імя П. Крэчаў-
скага, з'яўляецца сябрам Між-

народнай Асацыяцыі Белару-
сістай, Асацыяцыі амерыкан-
скіх славістуў, Украінскай ака-
дэміі навук у Нью-Ёрку. Ак-
тыўны сябар ТБМ.

“Культура” № 1000

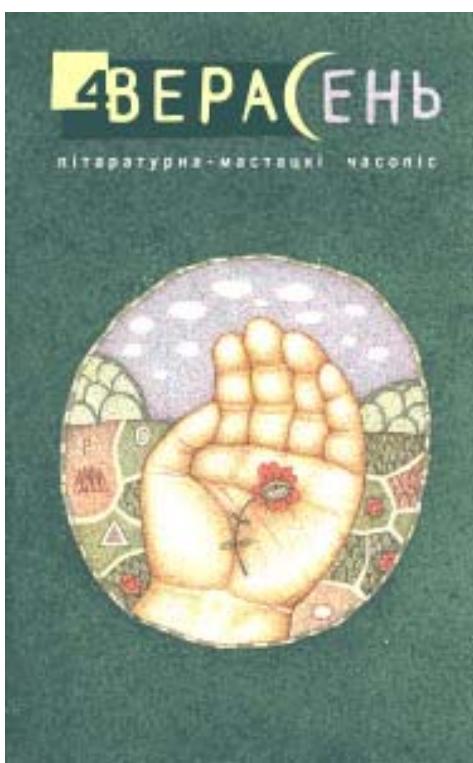

Сакратарыят ТБМ, рэдакцыя газеты “Наша слова” віншуюць штотыднёвік “Культура” з выходам 1000-га нумара.

Першая тысяча! Тысяча нумароў. Для штотыднёвіка - салідная лічба. Паводле статыстыкі самой “Культуры”:

- агульны наклад першай “культура” ўскай тысячы нумароў, уключаючы спецыялісты, 24-х і 32-пальснікі, склаў 5 мільёнаў 355 тысяч 455 асобнікі, яго вага - прыблізна 1000 тон;
- тысяча нумароў змісцілі ў сярэднім 92 тысячи камп’ютарных наборных стронак тэксту (а гэта, дарэчы, — 166 мільёнаў 140 тысяч знакаў), блізу 45 тысяч тэкстовых і 60 тысяч фота- ды ілюстрацыйных матэрыялаў;
- вага амаль дваццацігадовай рэдакцыйнай падшыўкі газеты - блізу 90 кілаграмаў;
- тысячны нумар важыць больш за 86 грамаў;
- гасцямі інтэрнэт-сайта газеты www.kimpress.by за час яго існавання сталі амаль 140 тысяч наведальнікаў са 107 краін свету: гэта, зразумела ж, Беларусь, а таксама Аб’яднаныя Арабскія Эміраты, Азербайджан, Алжыр, Аман, Аргенціна, Арменія, Аўстралія, Аўстрыя, Балгарыя, Бахрейн, Бельгія, Бенін, Боснія і Герцагавіна, Бразілія, Ватыкан, Венгрыя, Венесуэла, В’етнам, Вялікабрытанія, Гана, Ганконг, Гватэмала, Германія, Грузія, Грэцыя, Данія, Егіпет, Емен, Злучаныя Штаты Амерыкі, Ізраіль, Інданская, Індыя, Ірак, Іран, Ірландыя, Ісландыя, Іспанія, Італія, Іарданія, Калумбія, Канада, Казахстан, Катар, Кенія, Кіпр, Кітай, Коста-Рыка, Кувейт, Кыргызстан, Латвія, Ліван, Літва, Люксембург, Мазамбік, Малджа, Марока, Македонія, Малайзія, Малдова, Манака, Манголія, Мексіка, Нарвегія, Нігерыя, Нідерланды, Нікарагуа, Новая Зеландыя, Пакістан, Панама, Партугалія, Паўднёва-Афрыканская Рхубліка, Паўднёвая Карэя, Перу, Польшча, Расія, Саудаўская Аравія, Сенегал, Сербія, Сінгапур, Сірыя, Славакія, Славенія, Судан, Таджыкістан, Тайвань, Тайланд, Тога, Туніс, Туркменістан, Турцыя, Узбекістан, Украіна, Філіпіны, Фінляндыя, Францыя, Харватыя, Чарнагорыя, Чехія, Чылі, Швейцарыя, Швецыя, Шры-Ланка, Эль-Сальвадор, Эстонія, Японія... Прchyчым значны працент гасцей вэб-выдання затрымліваецца тут далёка не на хвіліну!..

“Верасень” № 4

Вышыаш з друку чарговы нумар літаратурна-мастацкага часопіса “Верасень”. Змест чацвёртага нумара склалі вершы Вольгі Паўлюкевіч, Алеся Емяльянава, Ганны Новік, Крапачкі (Руслана Юсупава), Кацярыны Дубоўскай, Іны Севярын, Алеся Плоткі, Міколы Кандратава і Леаніда Дранько-Майсюка. Проза прадстаўлена творамі Аліны Длатоўскай, Аляксея Палачанскага, Дар’і Збродавай, Кацярыны Глухойскай, Настасці Кухарэнка, Паўла Ляхновіча. У раздзеле “Пераклады” друкуюцца вершы Васіля Стуса і Эвы Ліпской. Зацікаўшыся чытача і, змешчаны ў нумары, артыкулы Ірыны Хадарэнка, Наталлі Пыско, Генадзя Лапаціна і Васіля Зуёнка, гутаркі з Міхасём Скоблем і Уладзімірам Някляевым, рэцензіі Анатоля Мяльгу і Вітаута Мартыненкі. А таксама невядомыя вершы Анатоля Сыса з книгі “Берагі майго юнацтва”.

Пытайце “Верасень” № 4 на сядзібе ТБМ (Румянцева, 13) і ў Акадэмкінізе. Дасылайце свае творы ў часопіс “Верасень” на электронны адрес: verasenches@gmail.com.

Наші кар.

15 жніўня

у межах кампаніі “Будзьма” адбудзеца сустрэча па тэме

Закон “Аб зваротах грамадзян і юрыдычных асоб”. Перспектывы яго рэалізацыі.

Адказная: А.Анісім. Пачатак а 18 гадзіне.

Уваход вольны. Румянцева, 13.

Аповяд пра жыццё і смерць

Нядзяўна пабачыла свет чарговая книга вядомага беларускага навукоўца, доктара філалагічных навук, актыўнага сябра ТБМ Міхася Тычыны, якая мае назыву “Вялікія і Малыя Тычыны: легенды і рэальнасць”. Радзіма беларускіх Тычынаў, а гэта дробна-шляхецкі род – Случчына, два шляхецкі паселішчы-засценкі пад Салігорскам.

Украінскі род Паўла Рыгоравіча Тычыны, геніяльнага украінскага паэта і грамадскага дзеяча Савецкай Украіны паходзіць з казакоў часоў Багдана Хмельніцкага. Сам паэт нарадзіўся ў в. Піскі на Чарнігашчыне, што непадалёк ад Беларусі.

У 1987 годзе адзін з прадстаўнікоў украінскіх Тычынаў, Юрый, інжынер з Харкава, звярнуўся да беларуса Міхася Тычыны з пытаннем ці не далёкія сваякі беларускія і украінскія Тычыны? Пачаліся архіўныя і сямейныя пошуки, напісанне радаводаў і ўзаемнае ліставанне. Архіўныя пошуки не далі станоўчай інфармацыі, але сямейныя паданні гавораць аб такой мажлівасці, калі частка украінскіх Тычын магла ў XIX ст. перасяліцца на Беларусь.

Бліzkімі сваякамі беларускіх Тычынаў з’яўляецца род Адамовічаў, адкуль паходзіць знакамы беларускі пісьменнік Алеся Адамовіч, стрычэны брат Міхася Тычыны.

ХХ стагоддзе, стагоддзе войнаў і рэвалюцый раскідала беларусаў па ўсім свете, так і сваякі Міхася Тычыны былі расцярушаны па ўсёй тэрыторыі неабсажнага СССР. Нельга не пагадзіцца з аўтарам вышэйназванай книгі, што “бяда беларусаў у тым, што яны, не бачачы магчымасці рэалізаваць сябе на бацькаўшчыне, лёгка паддаваліся на ўгаворы вярбоўшчыкаў і з’язджалі ў белы свет як у капеечку, надзвіва шпарка раствараючыся ў чужым асяродку, як соль у вадзе”. Менавіта зараз, калі мы святкуюм 20-я ўгодкі аднаўлення незалежнасці нашай дзяржавы, надышоў час “збіраць камяні”, пісаць свае радаводы, вяртаць Беларусі яе штодзённую гісторыю, гісторыю асобных сем’яў і родаў, пакаленняў і асобных людзей. І гэта бліскуча зрабіў Міхася Тычына. У яго вялікай книзе, што складаецца з набраных дужа дробным шырфтом 428 стронак, плюс фотаздымкі – знайшлося месца і яго асабістым успамінамі пра свой род, свайго бацьку і маці, родных братоў, сястру, дзядзькаў і цётак, успамінамі яго дачок Зосі і Каці, яго ўнучкі Зінаіды Тычыны, якая нарадзілася ў 1917 годзе, яе сястры Ганны, маці Алеся Адамовіча, прысвечаным перыяду Вялікай Айчынай вайны на Беларусі, і самога Алеся Адамовіча. Усе гэтыя успаміні складаюць першы раздзел кнігі пад назовам “Беларускія Тычыны”.

Летам 1928 года да Тычыны завітаў беларускі пісьменнік Максім Гарэцкі, які пакінуў успаміні пра гэту сустрэчу. У 1929 годзе пачаліся сталінскія рэпрэсіі, і Тычына, які ўжо быў абрани ганаровым акадэмікам Акадэміі Навук УССР, увесь час баяўся арышту, ды так, што справа даходзіла да трагікамічных выпадкаў. Тычына, як і наш Купала, піша “дрындушкі”, але пры гэтым яны застаюцца носьбітамі сваіх родных моваў у часы гвалтоўнай русіфікацыі.

У 1939 годзе П. Тычына зноў сустракаецца з Янкам Купалам у Москве на Першым з’ездзе пісьменнікаў СССР. У другой палове 30-х гадоў бальшавікі дазволілі Тычыну наведаць Германію і Францыю. У Францыі, на Сусветным кангрэсе абароны культуры ў Пaryже ён пазнаёміўся з Якубам Коласам.

Неўзабаве пачалася вайна. У 1941 годзе Саюз украінскіх пісьменнікаў выехаў у Уфу, там і жыў П. Тычына некалькі гадоў. З 1943 па 1948 гг. Тычына займае адказную пасаду Міністра асветы УССР. Украінцам тады моцна пашанцавала, бо ў Беларусі паэт і бізнесмен не падпускалі да высокіх пасадаў у галіне культуры і асаўліва адукацыі. Пазней ён таксама займаў высокія савецкія пасады: дэпутат, старшыня Савета нацыянальнасцей, Старшыня Вярхоўнай Рады - спікер тагачаснага украінскага савецкага парламента.

У час чарговай хрушчоўскай русіфікацыі, калі украінскім дэпутатам прапанавалі прыняць закон, у якім бацькам дазвалялася вызываць сваіх дзяцей ад вывучэння украінскай мовы (у БССР такі закон быў прыняты ў 1959 годзе), Тычына адмовіўся весці пасяджэнне Вярхоўнага Савета Украіны, на якім ён павінен быў разглядзецца. За гэты смелы і патрыятычны ўчынак яго прымусілі пайсці ў адстадку.

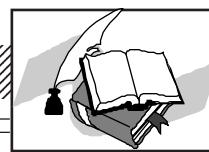
Калі ў 1966 годзе на дыходзіў 75-гадовы юбілей Паўло Тычыны, ён выказаўся супраць закрыцця украінскіх школаў, таму ў прэсе юбілей адзначылі вельмі сціпла, але напісалі, што паэт мае орден Леніна і зорку Героя Сацыялістычнай працы.

У сёняшній Украіне не забылі змаганне Паўло Тычыны за родную мову. Зараз на яго вершы спяваюць патрыятычныя песні, і таму Міхасю Тычыне не сорамна за свайго магчымага сваяка.

Напрыканцы апошняга раздзела кнігі, у дадатку, на друкаваны матэрыял Юрыя Тычыны пра радавод Паўло Тычыны, а таксама успаміны Таццяны Сасноўскай, праўнучкі паэта, дырэктара літаратурна-мемарыяльнага музея-кватэры П. Тычыны ў Кіеве.

Варта адзначыць, што прачытаць кнігу Міхася Тычыны за адзін вечар не атрымаеца. Тэксты падаюцца на трох мовах: беларускай, украінскай і рускай. Мова аўтара – гэта мова літаратурнага крытыка-прафесіянала, тэкст мае філософскае адценне і грунтуючы гісторычна-краязнаўчы сэнс. Несумненна, кніга можа стаць узорам для тых, хто думае напісаць, а, можа, ужо і пачаці, удумліва піша пра свой радавод.

Алег Трусаў, кандыдат гісторычных навук.
Напісана ў Гданьску на вуліцы Смаленскай,
19.07.2011.

Дыялог з уладамі як форма жыццядзейнасці ТБМ

- Старшыня ТБМ Алег Трусаў выказаўся за дыялог з уладай. - Навіна абліцела СМІ, выклікала пытанні і каментары, часта рэзкія і крытычныя. Сапраўды ў "Народнай волі" надрукавана выказванне А. Трусава:

- З любой уладай варта ісці на дыялог з любой сітуацыі. Лепі дыялог, чым рэвалюцыя і грамадзянская вайна. Ці пойдзе ўлада на дыялог? Гэта залежыць ад нас з вами. Калі мы будзем рабіць канкрэтныя справы, якія карысныя ўсім народу, у тым ліку і ўладзе, то пойдзе. Калі будзем пляскаць-тупаць, то не пойдзе. Дыялогі былі нават падчас грамадзянскіх войнаў у Іспаніі і Фінляндіі. Не варта далей ваяваць, якраз падчас дыялогу варта настойваць на вызваленні палітвязняў. Чым актыўней будзе дыялог, тым хутчэй гэтыя вязні будуць выпушчаны.

Але што тут новае? Ужо многія гады ТБМ вядзе з уладамі дыялог, як на дзяржаўным узроўні, так і на рэгіянальных, так і на ўзроўні асобных сбіроў арганізацыі. Напісаны многія сотні лістоў, атрыманы сотні ж адказаў. Шмат з іх апублікована ў "Нашым слове". На іншыя лісты адказаў няма, але ёсьць дзеянні ўладаў. Вось ліст, падпісаны намеснікам Старшыні ТБМ у абарону "Нашай нівы".

"Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны"
270034, г. Мінск аудз. Румянцава, 13, тэл. 213-43-52, 284-85-11, разліковы рахунак № 3015741233011 у азд. № 539 ААТ "Белізвестбанк", г. Мінск, код 739

12 ліпеня 2011 г. № 75

Вышэйшы гаспадарчы суд
вул. Валадарскага, 8

Ліст у падтрымку газеты "Наша Ніва"

ГА "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" занепакоена верагоднасцю закрыцца незалежнай беларускай газеты "Наша Ніва". Сярод сяброў нашай арганізацыі значная колькасць паставіла піктограму дзяячоў гэтага папулярнага беларускамоўнага выдання, якое пераняло традыцыі першай беларускай газеты "Наша Ніва" пачатку 20-га стагоддзя. Ад самага пачатку аднаўлення выдання ў 1991 годзе і па сённяшні дзень журналісты газеты адданы і самаахвярна працујуць у галіне асветы па пытаннях гісторыі, культуры, народных звычаяў. На старонках "Нашай Нівы" рэгулярна з'яўляюцца матэрыйялы, якія дапамагаюць чытачам зразумець сваю нацыянальную тоеснасць, усвядоміць сябе беларусамі, стаць сапраўднымі патрыётамі сваёй Бацькаўшчыны. Калектыв газеты шмат увагі надае справе выхавання ў маладога пакалення духу павагі да нашага мінулага, вучыць маладых людзей быць годнымі прадстаўнікамі сучаснай Беларусі.

На сённяшні дзень газета "Наша Ніва" з'яўляецца надзвычай важным, запатрабаваным у грамадстве выданнем, якое пропагандуе сапраўдныя каштоўнасці - любоў да сваёй роднай мовы, веданне гісторыі і культуры беларускага народа.

Намеснік старшыні

ГА "Таварыства беларускай мовы
імя Францішка Скарыны"

А.М. Анісім.

Гэты ліст быў накіраваны ТБМ у Вышэйшы гаспадарчы суд па просьбe "Нашай Нівы". "Наша Ніва" не зачынена. Не факт, што гэты ліст адыграў нейкую ролю, але ён быў. Гаспадарчы суд Менска аштрафаў "Нашу Ніву" на 14 мільёнаў рублёў, туды ТБМ не пісала, аднак ніколі не адмовіла б, каб звярнулася.

ТБМ выступала таксама і з заяўрай у падтрымку "Народнай волі" і "Нашай Нівы".

Лідская гарадская арганізацыя ТБМ звярнулася ў свой час да раённых уладаў з прапановай правесці грамадскія слуханні па пытанні забудовы тэрыторыі Лідскага замка. Прайшли трэх этапы гэтых слуханняў, і шмат што ў планах забудовы змянілася ў лепшыя бок.

Па прапанове арганізацыі ТБМ у Лідзе і Магілёве з'явіліся Грунвальдскія вуліцы і іншыя цалкам нашы назвы. І так па ўсіх рэгіёнах, дзе ёсьць ТБМ.

Шмат лістоў панапісалі шараговыя сябры ТБМ для таго, каб дабіцца ад розных дзяржаўных структур адказаў на беларускай мове. Нядайна "Наша слова" друкавала вялікі блок перапіскі, ініцыяванай сябрам ТБМ сп. Магонавым. І вось Закон Рэспублікі Беларусь "Аб зваротах грамадзян і юрыдычных асоб" ("Звязда", 21 ліпеня 2011 г.).

"Артыкул 12. Патрабаванні, што прад'яўляюцца да зваротаў.

1. Звароты выкладаюцца на беларускай або рускай мове..."

"Артыкул 18. Патрабаванні да пісьмовых адказаў на пісьмовыя звароты.

1. Пісьмовыя адказы на пісьмовыя звароты **выкладаюцца на мове звароту**, павінны быць абрэгутаванымі і матываванымі (пры неабходнасці - са спасылкамі на нормы актаў заканадаўства), змяшчаюць канкрэтныя фармулёўкі, якія абавяргаюць або пацвярджаюць доказы заяўнікаў..."

Дык што гэта? Дыялог ці не дыялог? Можа прыслухацца да тых, хто супраць усях дыялогаў, можа спыніць усе гэтыя лісты,

Яраслав Грынкевіч.

Памерла Ядвіга Грыгаровіч

31 ліпеня, не дажыўшы менш за месяц да свайго 65-годдзя, пайшла ў лепшы свет шыя беларуска Ядвіга Грыгаровіч.

Ядвіга Дамінікаўна Грыгаровіч нарадзілася 24 жніўня 1946 года ў шляхочай сям'і на Бабруйшчыне, скончыла сярэднюю школу, музичную школу, літаратурно-музычны факультэт МДПУ імя А. М. Горкага. У Менскім інстытуце культуры працавала дацэнтам кафедры псіхалогіі і педагогікі, загадчыкам кафедры тэорыі і методыкі культурна-асветніцкай работы, праектарам па вучэбнай работе. З лістапада 1992 г. па снежань 2007 г. - рэктор Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. На пасаду рэктора была абрана калектывам ўніверсітэта. Пры ёй у Статут універсітэта быў унесены запіс: "Асноўная мова выкладання - беларуская". Перавяла ўсё справаводства ўніверсітэта, акрамя бухгалтрыі, на беларускую мову. Большасць предметаў ва ўніверсітэце выкладалася па-беларуску. Спрыяла дзеянні ТБМ ва ўніверсітэце. Заслужаны работнік адукацыі Рэспублікі Беларусь, доктар педагогічных науک, прафесар, член-карэспандэнт Беларускай акадэміі адукацыі. У 2000 г. абрана членам Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, была намеснікам старшыні Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па сацыяльных пытаннях. З 2007 г. з'яўлялася Старшынёй Экспертнага савета ВАК Рэспублікі Беларусь. Член Савета па абароне дысертаций пры Беларускім дзяржаўным ўніверсітэце культуры і мастацтваў. Член Савета па абароне дысертаций пры БДПУ. Член Савета Фонду славянскіх культур (г. Москва). У лютым 2008 г. рашэннем Савета Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Ядвіге Дамінікаўне Грыгаровіч было прысуджана званне "Ганаровы Рэктар БДУ культуры і мастацтваў". У жніўні 2010 года рашэннем Савета Беларускага дзяржаўнага педагогічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка доктару педа-

гагічных наукаў, прафесару кафедры псіхалогіі і педагогікі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, заслужаному работніку адукацыі Рэспублікі Беларусь Я. Д. Грыгаровіч было прысвоена званне «Ганаровы прафесар БДПУ».

Аўтар 4 манаграфій, 12 вучэбных дапаможнікаў, 3 вучэбных праграм, большым 100 навуковых і навукова-папулярных артыкулаў.

Развітанне з Ядвігай Дамінікаўнай Грыгаровіч адбылося 1 жніўня ў менскім Чырвоным касцёле, прыходжанкай якога яна была.

Таварыства Беларускай мовы імя Францішка Скарыны смуткую з нагоды заўчастнай смерці шчырай беларускі і выказвае спачуванні родным і блізкім нябожчыцы.

Міне зусім няшмат часу, і Ядвігу Грыгаровіч назавуць сярод тых, хто складаў гонар беларускай нацыі праз усе стагоддзі.

Супакой яе душы і вечная памяць у народзе!

Памяці паўстанцаў 1863 года

31 ліпеня на ўрочышчы "Крыжы" паміж вёскамі Малое Ольжава і Мохавічы Лідскага раёна ў 17-ты раз падрад адбылося набажэнства ў памяць паўстанцаў 1863 года. Імшы адслужыў ксёндз Рычард з Белагрудскага касцёла.

Сёлета ў 148-я ўгодкі паўстання на поле бою паўстанцаў з царскімі войскамі сабралася каля 50 чалавек з Ліды, Бярозаўкі, Менска, Мастоў, з навакольных вёсак. Паміж дажджоў і хмароў прырода знайшла для ўрачыстасці пагодныя гадзіны, і пасярод зжатага ячменнага поля людзі адчуваюць сябе спакойна і ўтульна.

Пасля імшы былі запалены зінчи на магілах паўстанцаў у Лідзе: на магіле ксёндза Адама Фалькоўскага ў Лідскім гарадскім парку і на магіле Валерыя Цехановіча на старых каталіцкіх могілках.

Імпрэзу арганізавала Лідская гарадская арганізацыя ТБМ імя Ф. Скарыны.

Наші кар.

Любоў Хрыстова аднаўляе краявід

Шаша ў накірунку старажытных паселішчаў Крэва, Баруны, Гальшаны вілася паміж сасновых лясоў і далінай, мінаючы высотныя шпілі Пяршяя, стрэлы-вежы Івянца, прывяла нас у Вішнева, дзе вядзенца рэстаўрацыя ўнікальнага 370-гадовага касцёла, закладзенага за сродкі Храптовічаў.

Залатыя промні сонца ліліся на алтарнай рамы ў пазалоче. Бабулі ў светлых хусцінках энергічна спявалі хвалебныя гімны Божая Маці. К 12 гадзінам будынак запоўніўся маладымі і сярэднягага веку кабетамі, саліднымі і пажылымі мужыкінамі...

Касцёл на беразе шырокай, але зарослай чаротамі рабчі Альшанкі, быў пабудаваны ў 1641 годзе за сродкі графа Юрыя Храптовіча на месцы былога драўлянага храма. Гэты храм асвячаны ў гонар святога Адведзіна Найсвяцейшай Паннай Марыі св. Альжбеты.

У XVIII стагоддзі храм быў дапоўнены бакавымі капліцамі, якія надалі яму выгляд крыжа. Убранства касцёла непаўторнае сваёй дэкаратыўнай драўлянай скульптурай, якую рабілі народныя майстры, і гіпсавай скульптурай, накладнай арнаментальнай разьбой па дрэву, мастацкай коўкай, датаванай яшчэ 1619 годам, фрэскавымі пано. Цудоўная рысы спадчына стылевыя якасці рэнесансу, маньерызму, ранняга і позняга барока і ракако. Тут трох пісных частак роспісаў выконваў у XIX стагоддзі Фердынанд Рушчыц у той час, калі ён быў студэнтам Пецярбургскай Акадэміі мастацтваў.

4 чэрвеня 2011 года наўкукова-метадычнай радай па ахове помнікаў культуры і дой-

ліцтва Міністэрства культуры Беларусі кіраўніком рэстаўрацыйнага праекту прызначаны вядомы мастак Алесь Пушкін. Пад яго кіраўніцтвам будзе ісці рэстаўрацыя Вішнеўскага касцёла з дабраславення пана пробашча касцёла Юзафа Мяльдзюка.

- Мы маём планы аднаўіць і добраўпарадкаваць бакавыя капліцы, умацаваць і адрестаўраваць жывапіс Фердынанда Рушчыцы на сценах галоўнага нефа і пафарбаваць касцёл з фасаду. Каб можна было з гонарам прымаць замежных турыстаў, усіх гасцей і дабрачынцаў. Старатыўны духоўны цэнтр Беларусі ўваходзіць у турыстычную і краязнаўчую маршруты.

Дыпламатычны корпус Ізраіля ўжо аднойчы прайдзе цікавасць да гэтых мясцін. У 1998 годзе на свае 75-годдзе прыезджаў у роднае мястэчка былы прэмьер-міністр Ізраіля, лаўрэат Нобелеўскай прэмii міру, выхадзец з Беларусі Шимон Пэрэс. «н пазнаў студню з якой у дзяцінстве браў ваду, яна захавалася, а хату перабудавалі па-іншаму», - распавёў сп. Алесь Пушкін.

Міністэрства культуры ўхваліла планы па ўсталяванні ў касцёле мемарыяльных дошак з барыльефамі ксендза-марыяніна Уладзіслава Чарніўскага і мастака Фердынанда Рушчыцы.

- Тут ёсьць шмат дзвісаў і памятных месцаў, - расказвае мастак. - Непадалёку - магіла Сымона Буднага. А вось тут каля званіцы, на якой званы з 1927 года, апошні прытулак Ул. Чарніўскага.

Айцец Уладзіслаў Чарніўскі яшчэ ў тыха глухія 60-тые гады вёў службу на роднай мове.

Вось бачыце, які прыклад для беларусаў – паўстагоддзі пражкы тут, вёў службу на беларускай мове, выканану свай пастырскі і чалавечы абавязак, пайшоў на 86-годзе, і тут пахаваны, - ляжыцца побач са сваім народам. Яго добра памятаюць і сёння людзі, якія з ім разам рупіліся для касцёла.

Вішнеўскую зямлю палюбіў і ўшанаваў ксёндз-пробашч Менскага Чырвонага касцёла Уладзіслаў Завальнок. «н у свой час апякаваўся Уладзіславам Чарніўскім, даглядаў яго ў шпіталі, як роднага бацьку. Таму і вырашыў добраўпарадкаваць месца яго служэння і вусце цудатворнай крыніцы, наберажную ракі Альшанкі. На скіле пагорка высаджаны малады вішнёвы сад з трохсот дрэваў, а пасярод яго - скульптурная кампазіцыя Маці Божай у кветках.

У 1414 годзе на гэтым месцы аднаму пабожнаму чалавеку з'явілася Прачыстая Дзеява і сказала: «Няхай будзе тут асвячана месца ў хвалу Сына Божага.»

З таго часу людзі атрымалі Божае ласкі і цудоўныя ацаленні. На знак удзячнасці за атрыманыя даброты ў 10-ту годавіну падзеі 31 траўня 1424 года была пабудавана і асвячана велічная драўляная святыня. З часам яна ўжо не змагла ўмішчаць усіх наведвальнікаў і ў 1637-1641 гадах быў пабудаваны мураваны касцёл з ласкі фундатара Юрыя Храптовіча. У 2009 годзе кропніцу асвяціў мітрапаліт Тадэвуш Кандрусевіч у прысутнасці святароў католіцкага і праваслаўнага веравызнання.

Ксёндз Юзаф Мільдзюк, (магчыма ён стане прадаўжальнікам ідэі Юзафа Бу-

лькі) вядзе служэнне на беларускай мове. Святар адoranы душоўнай дабрынёй і энергіяй. У ім угадваюцца вялікія творчыя здольнасці. «н піша вершы і выдаў некалькі кніг пабеларуску. У час набажэнства ён звяргаецца да парафіяна з просьбай парупіцца, каб прыдбаць духоўную якасці, сеяць дабро ў душы людскія, добрым учынкам засведчыць веру, далучыць дзетак да касцёла.

- Паглыбішся ў малітве – можа выратуеш гектары зерня ад сушы. Госпад літасціца пашле даждж на ніву. Яшчэ трэба маліцца, каб не было больш ліхіх здарэнняў, як тэракты.

Маскве і сярод іх былі калартыны пэйзажы, намаляваны ў Багданаве.

У Пецярбургской Акадэміі мастацтваў ён быў заўважаны I. Шышкінам і A. Куіндзкім. Па заканчэнні вучэльні ён стварыў больш за паўтара дзесяткі палотнаў, на якіх пеаносіў свае юнацкі ўспаміны, назіранні, філософскія развагі.

Фердынанд Рушчыц выкладаў у Варшаве, а потым – у Кракаўскай Акадэміі мастацтваў.

Далей ён кіраваў аддзелам выяўленчых мастацтваў Віленскага ўніверсітэта, дзе яго выхаванцамі былі Язэп Драздовіч, Пётр Сяргіевіч, Язэп Горыт.

Кіраўнік рэстаўрацыйнага праекту Алесь Мікалаевіч Пушкін мае значны досвед выканання каталіцкіх і праваслаўных аброзоў, аздаблення архітэктурных забудоў жыўапісам і мазаічнымі пано.

Пад эгідай Магілёўскай дыяцэзіі ён рабіў роспісы ў Магілёўскім Архікатэдralным касцёле, упрыгожыў фасад капліцы Св. Яна Хрысціцеля ў Менску і іншыя святыні. Зараз ён аднаўляе роспісы Ф. Рушчыца. Вонкавую афарбоўку будынка будуць весці яго памочнікі. Грандыёзная рэстаўрацыйная праца патрабуе сродкаў, і за гэта кіраўніцтва парошкі было б вельмі ўздзячна.

Сонца ў нядзелю стаяла высока з зяніце. Ліпі асыпалі сваю квецень на дол.

Лёгкі ветрык казытаяў галінкі, праносіўся над галовамі. У небе над суседнім царквой Касьмы і Дзяміяна кружыліся чацвёра буслоў. Старэйшыя вучылі малодых лятаць...

Э. Дзвінская,
фота аўтара.

На здымках:

1. Касцёл ў Вішневе.
3. Рэстаўрацыйныя работы вядзеніем А. Пушкіна.
4. Адноўлены аброз Божай Маці Вострабрамскай.
2. Від з наберажнай Альшанкі.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Юрась Бабіч, Вольга Іпатава, Юрась Каласоўскі, Ірына Марачкіна, Леакадзія Мілаш, Алесь Петрашкевіч, Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

<http://nashaslova.mns.by/>
<http://pawet.net/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Газета падпісана да друку 1.08.2011 г. у 10.00. Замова № 1622.

Аб'ём 1 друкаваны аркуш. Наклад 2000 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 2160 руб., 3 мес.- 6480 руб.

Кошт у розніце: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslova@tut.by